

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26 — Tel. 13-02

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 10 Rpf.
Stane četrletno: 1 RM — Rpf; celoletno: 4 RM — Rpf
Za Jugoslavijo četrletno: Din. 25; celoletno: Din. 100

Zaščita nemških manjšin.

Povodom dunajske konference se je nemška vlada z rumunsko in madžarsko vlado sporazumela tudi glede nemških narodnih manjšin v obeh državah. Sporazum je z vidika manjšinske narodne zaščite prav zanimiv, ker jamči članom manjšinskega naroda popolno enakopravnost in vsestransko možnost narodnega udejstvovanja in razvoja. Besedilo sporazuma se glasi:

1. protokol. V želji, da se položaj nemške narodne manjšine v Rumuniji prilagodi prijateljskim odnosom Nemčije in Rumunije, sta nemška in rumunska vlada sklenili sledeče: Kraljevska rumunska vlada prevzame obveznost, da bodo člani nemške narodne manjšine v Rumuniji v vseh ozirih enakovrni pripadnikom rumunske narodnosti in da se bo položaj nemške manjšine izgrajeval v smislu sklepov v Karlsburgu s ciljem ohranitve njenega nemškega značaja.

2. protokol. V želji, da se položaj nemške narodne manjšine v Madžarski izgradi primerno obojestranskim prijateljskim odnosom, sta nemška in kraljevska madžarska vlada sprejeli naslednje sklepe:

1. Kraljevska madžarska vlada nudi članom nemške nar. manjšine možnost, da zamorejo svojo nemško narodnost neomejeno ohraniti. Skrbela bo za to, da za člane nemške manjšine iz dejstva, da so pripadniki manjšine in se priznavajo k narodno-socialističnemu nazoru, ne bo izhajala v nikakem področju nikakršna škoda. Član manjšine je, kdor se za nemštvo izjavi in ga vodstvo narodne zveze Nemcev v Madžarski za Nemca prizna.

V smislu teh načel se določi predvsem:

1. Člani nemške narodne manjšine imajo v okviru zadevnih splošnih predpisov pravico, da se organizirajo in tvorijo zveze s posebnimi nameni n. pr. za mladinsko vzgojo, šport, umetniško udejstvovanje i. dr.

2. Člani manjšine smejo v Madžarski vršiti vsak poklic pod enakimi pogoji kakor ostali madžarski državljani.

3. Člani narodne manjšine bodo upoštevani pri zasedbi madžarskih oblasti in sestavi samoupravnih edinic, v kolikor se mesta, zasedejo potom imenovanja, v razmerju, ki odgovarja številu narodne manjšine napram celokupnemu prebivalstvu. Nemški uradniki bodo zaposleni pretežno pri uradih v nemškem ozemlju in pri tem uradom nadrejenih osrednjih oblasteh.

4. Vsi otroci članov narodne manjšine morajo dobiti možnost, da se vzgajajo pod taistimi pogoji, kakršni veljajo za madžarske šole, v nemških šolah in sicer v višjih srednjih in osnovnih ter strokovnih šolah. Izobrazbo pripravnega in številčno zadostnega nemškega učiteljskega naraščaja bo madžarska vlada v vsakem oziru pospeševala.

5. Člani narodne manjšine imajo pravico, da se svobodno poslužujejo svojega jezika v govoru in pisavi tako v svojih osebnih in gospodarskih stikih kakor tudi na javnih zborovanjih. Izdajati smejo dnevnike, časopise in druge objave v nemškem jeziku v taistem okviru, kakršen velja za izdajo odgovarjajočih objav v madžarskem jeziku. V upravnih edinicah, kjer tvorijo člani narodne manjšine vsaj tretjino celokupnega prebivalstva, se smejo posluževati nemščine tudi v uradih svojega okraja.

6. Narodna manjšina ima pravico gospodarske samopomoči in izgraditve svoje zadržne organizacije.

7. Madžarska opusti vse ukrepe, ki bi lahko imeli za cilj prisilno raznarodovanje, posebno pa madžarizacijo nemških družinskih imen. Člani narodne manjšine imajo pravico, da uporabljajo ime, ki je bilo prej v družini udomačeno.

8. V kulturnem področju imajo člani narodne manjšine pravico svobodnega stika z nemško materinsko državo.

Nemška in kraljevska madžarska vlada sta si popolnoma edini v tem, da se predstoječa načela v nikakem oziru ne dotikajo dolžnosti, ki jih imajo člani narodne manjšine napram madžarski državi.

III. Za člane narodne manjšine, bivajoče v rumunskem ozemlju, ki je bilo

sedaj pridruženo Madžarski, veljajo naslednji posebni sklepi:

Kraljevska madžarska vlada bo Nemcem, ki bivajo na tem ozemlju, na njihov predlog nudila možnost preselitve v Nemčijo. Nemci, ki se hočejo te pravice poslužiti, vložijo svoj predlog vsaj tekom 2 let po tem sklepu. Premično premoženje smejo pri preselitvi vzeti svobodno s seboj, nepremično premoženje pa morejo pred preselitvijo vnovčiti in izkupiček prenakazati oz. izvoziti pod pogoji, ki jih bosta obe državni banki še sklenili. Podrobnosti preselitve bosta obe vladi čimprej določili in rešili tudi vprašanje pogojev glede nepremičnine, katere lastniki niso mogli pravočasno likvidirati. Pri tem ju bodo v bistvu vodila načela, kakršna so obveljala glede preselitve Nemcev iz južne Tirolske.

Pomirjenje v Podonavju.

Zastoj rumunsko-madžarskih razgovorov o Sedmograški je napotil obe prizadeti državi, da sta prosili Nemčijo in Italijo za posredovanje v kočljivem sporu. Koncem minulega tedna so se nato sestali na Dunaju zunanji ministri v. Ribbentrop, grof Ciano, Manoilescu in grof Csaky. Po posvetovanjih z obema strankama sta nemški in italijanski zunanji minister razsodila sledeče:

Severna Sedmograška pripade Madžarski in jo bodo rumunske čete tekom 14 dni zapustile in v redu predale Madžarski. Vsi rumunski državljani tega ozemlja postanejo brez nadaljnjega ogrski državljani, ohranijo pa pravico, da v času 6 mesecev optirajo za rumunsko državljanstvo in se tekom 1 leta preselijo z vsem svojim premičnim premoženjem v Rumunijo, svoje nepremično premoženje pa do preselitve likvidirajo in vzamejo izkupiček s seboj. Vprašanje preseljevanja optantov bo Madžarska velikopotezno obravnavala.

Rumunski državljani madžarske narodnosti, ki se nahajajo v rumunski Sedmograški, smejo v teku 6 mesecev optirati za madžarsko državljanstvo in se pod istimi pogoji kot rumunski optanti izseliti v Madžarsko. Rumunija in Madžarska se slovesno obvezeta, da bosta s svojimi državljani druge narodnosti ravnali po načelu enakopravnosti. O morebitnih težkočah izvedbe razsodbe se bosta obe državi neposredno sporazumeli.

Razsodbo Nemčije in Italije sta Madžarska in Rumunija sprejeli in obljubili, da jo takoj izvedeta. Nemčija in Italija sta istočasno izjavili, da jamčita za neodvisnost in nedotakljivost rumunskega državnega ozemlja. Nemško-italijansko jamstvo je Rumunija izrecno vzela na znanje. Minister v. Ribbentrop je v zaključnem govoru poudaril, da sta Nemčija in Italija s tem vnovič dokazali, da v nasprotju z Anglijo, ki hoče tudi v Podonavju zagnati požar, želita in sta tudi v stanju, da ob sodelovanju s podonavskimi državami preprečita v tem prostoru vsak vojni požar. Z ureditvijo besarabskega vprašanja, Dobrudže in sedaj sedmograškega problema je rešeno zadnje teritorialno vprašanje Podonavja.

Op. ur. Madžarska je z dunajsko razsodbo pridobila približno 2 petini vse Sedmograške in sicer njene severne predele, dočim ostanejo južni deli pri Rumuniji. Mesta Hermannstadt, Kronstadt i. dr. ostanejo rumunska.

Obletnica vojne.

Povodom obletnice vojne 1. septembra 1940 se je vršilo v gornješlezjskih Katovicah veliko zborovanje, na katerem je govoril minister dr. Goebbels. Podal je enoletno vojno zgodovino in poudarjal, da je po številnih nemških zmagah ostal samo še en sovražnik. Anglija je danes blokirana in vojaško obkrožena, Nemčija pa stoji

enotna in trdna kakor še nikoli poprej. „Nemčija ima najbolj oboroženo armado sveta, blokada proti njej se je izjalovila, država je zaščitena pred strupom angleških laži. Neizprosno prihaja ura sodbe, ko bo Führer ukazal glavni napad. Pri tem se sme zanesti na svoje ljudstvo in vojaštvo, za njim stoji vsa Nemčija.“

Napadi na London.

Napadi nemških letal na London se množijo. Samo minulo soboto je bilo tako poročajo nemški listi — v Londonu šestkrat letalski alarm, v nedeljo dopoldne so nemška letala mesto trikrat obiskala. Napadi se vršijo po-

Angleške bombe na Berlin.
zadevajo stanovanjska poslopja.
Hoffmann-Zander M.

dnevi in ponoči. Letala bombardirajo pristaniške naprave, železnice, utrdbe in kolodvore. Angleška letala so vrgla bombe na Berlin in zadevala stanovanjska poslopja, bolnice in neke cerkev. Očividno izvajajo nedavno svrilo angleške vlade, da bodo angleška letala 10 dni po tem bombardirala številna nemška mesta, ki naj jih civilno prebivalstvo zapusti, ker bodo letala sistematično uničevala poslopja in premoženje.

Indija.

Indijska nac. stranka je kljub angleški prepovedi sklenila izvežbati svoje lastne varnostne čete in je že pričela z nabori rekrutov. Hkrati je izdala poziv, naj se njeni člani rajše pustijo v prek zapirati in naj odpovedo civilno pokorščino, če bo angleška vlada zborovanja in vojaške nabore stranke prepovedala. Stavke indijskih delavcev se nadaljujejo.

Afrika.

V Anglijo pobegli in od francoske vlade na smrt obsojeni general de Gaulle je skupno s Churchillom organiziral upor francoskih kolonij v srednji in južni Afriki proti Petainovi vladi. V radiu je objavil, da se francoske kolonije v Afriki izjavljajo za London, in je imenoval celo svojega vojaškega poveljnika v Afriki. — Očividno so Angleži v strahu za Sudan in Egipt in bi radi vpostavili zvezo z zapadno Afriko. Petainova vlada je odgovorila z odstavitvijo 5 afriških guvernerjev. — V južnoafriškem parlamentu pa je vodja opozicije general Hertzog predlagal, naj se takoj sklene mir z Italijo in Nemčijo, ker je vojna za Anglijo itak zgubljena. Min. predsednik Smuts ga je zavrnil, češ, da južna Afrika svojih prijateljev ne more pustiti na cedilu.

Brzovjavna slika o razgovorih na Dunaju.

Zunanji minister v. Ribbentrop podaja zastopnikom rumunske in madžarske države ter časnikarjem sklepe italijansko-nemškega razsodišča.

Hoffmann-Zander M.

Razgled po bojiščih.

Nemška vojaška poročila:

29. avgusta: Nemška letala so napadla letališča južnega obrežja, pristaniške naprave ter metala v pristanišča mine. Uničenih je 38 angleških letal, 12 nemških se ni vrnilo. Angleška letala so napadla stanovanjsko četrt Berlina, Leuna-tovarne in razne druge kraje. Nemška podmornica je potopila 7 trg. ladij.

30. avgusta: Nemška letala so bombardirala razna letališča in pristanišča. Angleška letala so zadevala nevojaške cilje zapadne Nemčije. Sestreljenih je bilo 21 sovražnih letal in 6 balonov. Podmornica je potopila 3 trgovske ladje.

31. avgusta: Napadi na pristanišča in letališča so se nadaljevali, ob Temzi je bilo zadetih več petrolejskih skladišč. Angleži so vnovič napadli Berlin, a brez večje škode. Sestreljenih je bilo 98 angleških letal, 34 nemških se ni vrnilo. Podmornica je potopila tri trgovske ladje.

1. septembra: Podmornica je potopila angleško križarko, letala so bombardirala angleška vojaška oporišča, sestreljenih je bilo 133 angl. letal in 74 balonov, 32 nemških se ni vrnilo. Angleška letala so izvršila napade na Berlin in Porurje.

2. septembra: Letala so napadala letališča južne Anglije in sestrelila 62 letal. 9 lastnih se ni vrnilo. V Severnem morju so podmornice potopile 2 angleška rušilca. Nasprotna letala so spet skušala napasti Berlin, škoda je neznatna.

Italijanska vojaška poročila:

29. avgusta: Ital. letala so napadla Aleksandrijo in železnico ob Sueškem prekopu. V vzhodni Afriki je bila zasedena angleška trdnjava Polignac. V Eritrejo so skušali udreti angleški oklopni vozovi, a so bili zavrženi.

30. avgusta: Ital. letala so napadala med drugim Micabbo na Malti in Marsa Matruk v vzhodni Afriki. Sovražnik je bombardiral Mogadiscio.

31. avgusta: Ital. letala so napadala motorizirane čete v Dar el Hamba onstran cirenajske meje. V Rdečem morju so letalske bombe zadele križarko. Nasprotni napad na Agordat ni povzročil velike stvarne škode.

1. septembra: Ital. čete so zasedle Buno v Keniji, v vzhodnem Sredozem-

lju pa so letala poškodovala trgovski parnik. Sovražnik je napadal cirenajske kraje, letala pa letališče glavnega sardinijskega mesta.

2. septembra: Sovražna letala so metala bombe v Sardiniji, Piemontu in Lombardiji. V vzhodni Afriki so skušala napasti otok Harmik. Ital. letala so obstreljevala taborišče južno od Marmana.

Teden v besedi.

Povodom angleškega zračnega napada na Berlin so angleški listi priobčili vest, da so bili zadeti izključno vojaški cilji in pa državnozborna palača. Nemško vrhovno poveljstvo je nato ugotovilo, da so bila zadeta samo stanovanjska poslopja.

Tardieu, bivši franc. ministrski predsednik, se nahaja že dva tedna v bolnici za umobolne.

V francoskem Larache je umrl vojvoda de Guise, ki je bil eden kandidatov za francoskega kralja.

Domačini otoka Ceylon ob angl. Indiji so započeli akcijo za svojo neodvisnost.

Za grobove nemških vojakov v Norveški skrbi že od začetka vojne poseben vojaški odbor. V Oslu je prirejeno krasno ležeče vojaško pokopališče, grobovi ostalih pa se nahajajo ponajveč na občinskih pokopališčih ob vojaških cestah.

Italijanski propagandni minister bo izdal posebno knjigo o trpljenju italijanskih internirancev v francoskih taboriščih.

Število v Narvik se vrnivšega ljudstva je v zadnjih tednih narastlo od 3000 na 6000. Ljudske kuhinje in drž. taborišča služijo ljudski prehrani.

V Berlinu so na Führerjev ukaz priredili državni pogreb za iznajditelja gledanja na daljavo dr. Pavla Nipkova.

V Krakovu je bila 1. septembra otvorjena posebna razstava „Nemški doprinos v deželi reke Visle“.

83 diplomatov, med njimi 15 poslaničnikov, je Petainova vlada poklicala domov in jih bo nadomestila z novimi osebami.

Minuli teden so se vrnilo zadnji v francoskem vjetništvu se nahajajoči nemški vojaki.

Rusija in Japonska se po sporazumu glede Mongolije gospodarsko zblizu-

jeta. Japonska si hoče za eventualne bodoče dogodke zavarovati hrbet.

Nemčija je sklicala zastopnike obdonavskih držav na konferenco, kjer se bodo reševala vprašanja podonavskega prometa. Konferenca bo na Dunaju.

Madžarska vlada ima svoje opolnomočenje do 2. januarja 1941 podaljšano.

Jugoslovanska vlada je podaljšala dobo vojaškega službovanja od 18 mesecev na dve leti.

V Jugoslaviji je bil imenovan Danilo Vulović za gradbenega ministra. Minister dr. Krek ostane v vladi brez portfelja.

Šestkrat so morali prebivalci Londona minulo soboto v zaščitne kleti spričo nemških zračnih napadov.

Ameriški senat je odobril osnutek zakona o uvedbi vojaške obveznosti. Vojaško obvezni so po zakonu možje od 21 do 31 leta. 900 tisoč jih bo letno izvežbanih.

Iz naše države

„Borba za moč“.

Na Semmeringu se trenutno vrši visokošolski poletni tečaj, katerega posečajo v Nemčiji študirajoči inozemski dijaki m. dr. iz Slovaške, Bolgarije, Madžarske, Jugoslavije, Rumunije, skupno iz 16 držav. Vršni se 15 jezikovnih tečajev, ostala predavanja obravnavajo zgodovinske, umetnostne, politične in še druge znanstvene snovi. Tečajnikom je minuli teden govoril pokr. vodja dr. Jury o narodno-socialistični borbi za moč, zakar so se mu zahvalili še s petjem svojih narodnih pesmi.

Ministri na dunajskem velesejmu.

Dunajski velesejem, ki je bil odprt minulo nedeljo, je posetila vrsta inozemskih državnikov: jugoslovanski trgovinski minister Andres, ogrski minister Varga, bolgarski minister Zagorov, rumunski ministri Manoilescu, Leon in Sidorovici, slovaška ministra Tuka in Mach. Domala vse ostale evropske države so zastopali njihovi berlinski poslaniki. — O poteku velesejma pišemo prihodnjič.

Potek lipskega velesejma.

Na jesenskem velesejmu v Lipskem

Petrolejski vod Mossul—Haifa so italijanska letala v dolžini 30 km bombardirala. Vrgla so 4500 kg bomb in dosegla, da je angleška petrolejska družba vod zaprla in bo skušala odslej petrolej sprovajati preko Perzijskega zaliva.

V varšavskem stadionu so člani obvezne delovne službe priredili veliko večerno slavje, na katerem je govoril drž. delovni vodja Hierl.

Kancler Adolf Hitler je odlikoval 6 nadaljnjih nemških častnikov z viteškim križcem.

V sedaj spet madžarskem mestu Grossvardein se je sestala rumunsko-madžarska konferenca vojaških strokovnjakov, da uredi zadeve predaje bivšega rumunskega ozemlja.

Rumunski zunanji minister je minule dni v radiu napovedal demobilizacijo rumunske armade in podčrtal pristanek rumunske vlade na sklep dunajskega razsodišča.

je razstavilo nad 6100 tvrdk, izmed inozemskih držav sta bili najbolj zastopani Italija in Rusija, poleg njiju pa je razstavilo še 19 drugih držav. V vrsti nemških industrij so prvačile porcelanska ter tovarne za igrače in nadomestilno blago. Sudete je zastopala lesna industrija, ki je med drugim razstavila novost elastičnih lesenih podplatov. Veselje za nakup je bilo zelo veliko, bilo je čutiti pravcato lakoto za blagom, eksportni kontingenti v inozemstvo so bili domala po naročilih izčrpani.

Delo drž. železnice.

Drž. železnice je zajela vojna sredi najlepšega razvoja, ko so se gradile številne nove proge in vpostavljale nove garniture. Z zasedbo Poljske se je delo podvojilo, treba je bilo ogromno novega materiala in novih ljudi, številnih poprav in novih zgradb. Sledil je ojačeni promet z Rusijo in jugovzhodom in živahni promet dopustnikov. Ogromne naloge je uprava nemške železnice dovršila kljub izrednim težkočam v minuli zimi. Sledil je prevoz črt in materiala na zapad, s potekom zapadne vojne se je pojavilo

Dodlistek

Sinjska Alka.

Ziljsko „števhanje“ v Dalmaciji.

Najlepša in najznamenitejša dalmatinska narodna igra je brez dvoma viteška „sinjska alka“. Nje sloves se ga daleč preko naših državnih meja. Leto za letom se ponavlja v svojem rojstnem kraju sredi kršnega Dalmatinskega Zagorja v visokem Sinju na zelenem Cetinskem polju. Svet tam okoli je močno podoben naši kraški pokrajini, posejani s sivim kamenjem in sočnim zelenjem, za kar skrbi bližnja reka Cetina, ki na nadaljnji poti skozi silne klisure hiti proti Jadranu. Nič manj od igre same, ki je prava upodobljena narodna junaška pesem, je zanimiv njen postanek.

Bilo je na dan 14. avgusta 1715. leta vročega poletnega popoldne pred praznikom Marijinega vnebovzetja. Bosenski paša Mehmed je oprezal s 60.000 krvoločnimi Turčini, da zavzame utrjeni Sinj in si odpre nova vrata za pohod na kršne obale sinjega Jadrana. Več dni je že poskušal s silovitimi napadi, vselej brezuspešno.

Za visokim sinjskim obzidjem so zazvonili zvonovi, zaplapolale so zastave — jutri bo Marijin praznik. Strašno se je raztogotil paša Mehmed in tisto popoldne je še enkrat nagnal vso tisočglavo vojsko pod obzidje, hoteč ravno za praznik ponižati kristjane.

Pa — strah božji! Namesto na zid, jo ubero Turki nazaj. Paša si ruje dolge brke in preklinja in rjove, da bi

prevpil bojni grom, sam dirja med prve vrste, bodri, udriha, prosi . . . Vse zaman. Tudi njega potegne bežeči plaz in sam ne ve, kdaj je čez ledeno Cetino, kdaj je za gorami. Ustavi se šele doma v varnem Livnu.

Pred Sinjem je pustil ves bogati tabor in deset tisoč najboljših vojakov, neustrašni Sinjani pa so od 500 junakov izgubili le 38 mož.

Marija jim je pomagala. Videli so jo v Sinju in videli so jo preplašeni Turčini. Visoko v oblakih je stala vsa v žaru in svetlobi, strašna in mogočna, ognjene strele so ji švigale iz razprostrtih rok med zbegane nevernike in vžgale med njimi nepopisno grozo in zmedo ter prinesle zmago pravični krščanski stvari.

Mična legenda ima zgodovinsko jedro.

Ves Balkan je pred stoletji trepetal pod turškim nasiljem, ki je prodiralo vedno više in širje ter si tudi v morskimi bližini iskalo primernih oporišč za svoje podvige, saj je polmesec na vsak način hotel zavladati tudi nad Jadranom.

Tako je bilo tudi mestece Sinj, komaj 18 km oddaljeno od bosenske meje, Turkom trn v peti, ker le preko Sinja je bila mogoča pot do Splita, do morja.

Kolikokrat so bosenski divjaki požgali vasi okoli Sinja, kolikokrat so napadali Sinj, a vedno brezuspešno. Čez Prolog planino so vlačili naše ljudi v suženjstvo. Naši hajduki pa tudi niso mirovali in marsikatero turško bulo so zavili v črno. Četovalo se je venomer.

Ko pa je Domad paša v Carigradu

zaprl beneškega poslanika in napovedal Benečanom vojno, so se pričeli najhujši navalni na kršni Sinj.

Kot mnogi primorski kraji je bil v onih časih tudi Sinj pod beneško oblastjo in v mestecu se je mudila stalna beneška vojaška posadka. A Dalmatinci so vedeli, kaj branijo. Mar jim je bilo tujih gospodarjev, naši možje so branili sebe in svoje in tudi bojevali so se ponajveč kar na lastno pest. Ostalo nam je mnogo imen tedanjih dalmatinskih junakov, dočim med ljudstvom ni ohranjeno niti eno ime beneških zapovednikov.

Strahovite so bile borbe za Sinj med leti 1687 in 1715. Tega leta so na Veliki Šmaren Sinjani nagnali čez Prolog silno vojsko seraskera Mehmed paše in mu zaplenili mnogo blaga, orožja in nakita, ki se deloma še dandanes hrani v „Alkarskem društvu“.

Prevzetni Mehmed paša, ki si je domišljal, da mu pade Sinj kar mimogrede v roke, je bil ves divji, ko se mu namera pred smrt prezirajočimi sinjskimi junaki ni posrečila. Brezobzirno je poganjal svoje vojake pod sinjski nož ter postopal z njimi tako kruto in odurno, da so se mu pod trdnjanskim obzidjem uprli, k čemur je pripomogla še kuga, ki je zadivjala med turško vojsko. Prisiljen je bil, da se je z za šestino zmanjšano vojsko urno umaknil v varno Bosno, hrabrim Sinjanom pa je prepustil ves svoj bogati tabor in obili plen. Srednja Dalmacija je bila srečno rešena.

V spomin na oni veliki dan obhajajo Sinjani od tedaj vsako leto 15. avgusta viteško narodno igro, nazvano

„alka“, kar bi pomenilo „bojna igra“. Udeležiti se je sme vsak Sinjan in okoličan, kmet ali gospod, da je le častit človek, neoporečen in da je rojen v cetinski občini.

Igra se vrši na široki cesti, ki vodi iz Sinja doli na lepo Cetinsko polje. Visoka drevesa s svojo sencjo vsaj deloma blažijo hudo poletno vročino in love oblake prahu, ki ga dviga mrgoleča množica radovednežev. Zastopane so vse noše, vse barve, čujejo se vsi jeziki. Ne le domačini, ki do zadnjega zapuste domove ter pohite na pozornico, tudi junaški Imočani, zagoreli Kninčani, zgovorni Primorci, brkati Bosanci, pa svetlolasi Nemci, ravnodušni Angleži in bogati Amerikanci, pa bog zna kdo še vse se preriva in gnete med pisanim vrvenjem in tisočnimi glasovi. Pravi Babilon.

Tudi v mestu cel direndaj. Okna in balkoni se krase s preprogami, ponekod vihrajo zastave. Zvoki godbe se love med hišami. V slikoviti starohrvatski noši prihajajo od vseh strani stasiti „alkari“. Ponosna jim je drža na okrašenih konjih. Na glavi visoka kučma z belimi peresi, pod njo dvoje smelih oči in vrsta belih zob pod črnimi brki, s srebrom bogato pošiti dolman iz modrega baržuna čez vzbokle prsi in široki hrbet, ob boku bridka sablja, na škornjih ostroge, v roki dolgo kopje in ob sedlu dve pištoli — to je sinjski alkar. Tudi njegov konj je opremljen na starohrvatski svečani način. Čim lepši je, tem večja čast za njegovega jezdeca.

(Konec sledi.)

tisoče novih potreb. Dvojna je naloga železnic v vojski: oskrbovati vojaštvo in služiti gospodarstvu. Uprava nemških železnic jo je mojstersko izvedla.

Nova nakaznica za obleko.

Nova nakaznica je v veljavi od 1. sept. 1940, istočasno je v veljavi tudi stara in sicer do 31. marca 1941. Nova je spet izšla v 5 barvah za posamezne starostne razrede in je veljavna do konca avgusta 1941. Izkazuje 150 točk, od katerih se sme 40 točk porabiti od 1. septembra, nadaljnih 30 od 1. decembra, in po 40 točk s 1. marcem in 1. junijem. Zvišanje števila točk ne pomeni morda izboljšanja, ker „stanejo“ volneni predmeti več novih točk, tako n. pr. m oška obleka 80 točk, hlače 28, zimski plašč 120, drugi plašči 65, srajce 24, ženski kostum 42, bluže 20, jopice 38, predpasniki 42, srajce 12 itd. Vobče velja, da je treba za volneno blago več točk, manj pa za blago iz umetne svile in sličnih tkanin. Nakaznica izkazuje za posamezno blago štiri rubrike z različnim številom pik, pri čemer se število pik ravna po kakovosti blaga. Plašče smejo potrebni kupovati na podlagi posebnih nakaznic, manj potrebni morajo zanje žrtvovati 120 pik. Dodatne pike za mladostnike ostanejo tudi v novem letu v veljavi. O novi nakaznici bomo spregovorili še večkrat med domačimi novicami.

Vesti iz Jugoslavije

Slavnostna seja vlade v Zagrebu.

Za obletnico sporazuma med Hrvati in Srbi se je 26. avgusta vršila v banskih dvorih v Zagrebu slavnostna seja vlade, katere so se udeležili vsi vladni člani, razen ministra Pantiča, ki se nahaja v Nemčiji. Ob tej priliki je jugoslovanska vlada ponovno manifestirala voljo za nadaljevanje dela v duhu sporazuma, ki je že po enem letu rodil lepe sadove ureditve in pomiritve notranjepolitičnih razmer v državi. Istočasno je izdala vlada tudi zunanjepolitično izjavo, v kateri ugotavlja, da želi Jugoslavija v političnem in gospodarskem oziru odkritosrečno in prijateljsko sodelovati z vsemi svojimi sosedami, v prvi vrsti s svojima velikima sosedama Nemčijo in Italijo.

Zbor hrvatskih narodnih zastopnikov. Namesto hrvatskega sabora se bo prihodnji mesec v Zagrebu sestel zbor hrvatskih narodnih zastopnikov, to je tistih poslancev, ki so dobili pri zadnjih parlamentarnih volitvah večino in jih hrvatsko politično vodstvo smatra kot prave zastopnike ljudstva. To narodno predstavništvo se bo bavilo zlasti z novimi uredbami in preureditvami v hrvatski banovini.

Novo nemške gimnazije.

Prosuetni minister dr. Korošec je podpisal ukaz, s katerim se odpro z začetkom šolskega leta tri nemške gimnazije in sicer v Belgradu, Apatinu in Novem Vrbasu. Prvi dve bo vzdrževala tako imenovana nemška zadužbina, tretjo v Belgradu pa bo vzdrževala nemška vlada. Gimnazijo v Belgradu pa bo vzdrževala nemška vlada. Gimnazijo v Belgradu bodo smeli obiskovati prav vsi jugoslovanski državljani brez izjeme, med tem ko bodo smeli prvi dve obiskovati le člani nemške nar. manjšine. Prav tako je dr. Korošec podpisal ukaz, s katerim se je obnovila nekdanja srbska pravoslavna gimnazija v Novem Sadu.

Katastrofa potniškega letala.

Na liniji Split—Zagreb se je minule dni ponesrečilo potniško letalo; tresčilo je v skalnato steno na vrhu planine Velebita ter se popolnoma razbilo. Pod seboj je pokopalo osem nesrečnih potnikov, radio-telegrafista Dušana Petroviča in najboljšega pilota jugoslovanskega civilnega letalstva, Striževskega.

S 1. septembrom poštne uradi spet sprejemajo zavojčke do 1 kg, naslovljene na vojake.

Čirom naše zemlje

Uganke.

Oton Župančič.

Povezan mož — krepak junak,
razvezan mož — slabič za nič.

„dous

Stara baba grbasta,
stara baba škrbasta,
kraj vodé poseda,
se v zrcalo gleda.

„Vrba

Deklica rudeča
pod zemljó se skrila,
zunaj šopek pustila.

„Redkivca.

Zlato sonce,
v soncu luna,
v luni hlebček,
v hlebčku Bog.

„Monštranca.

Svojevrsen kos narodnega življenja so naša božjepotna romanja. Nedavno še so bili za naše prednike romarski dnevi pravi letni prazniki, ko je počivalo sleherno delo in se je ljudstvo predajalo drugi, višji skrbi. Posebno v časti so bili in so ponekod še danes Marijini prazniki, ko so množice hi-

Romanje na Lisni.
fot. Uršič

tele v trumah v Marijine cerkve. Vsak kraj, ja vsaka družina že je imela svojo letno božjo pot. Vsaka naših dolin pa je imela in ima še svojo božjo pot, ki ji je v posebnih časteh. Rož ima podgorjansko Marijo, Ziljani svojo Marijo v Grabnu, Podjuna velikovške in pliberške okolice pa svojo Lisno goro, katere romarski dnevi niso nič manj čislani kakor naprimer rozarsko žegnanje za ostali del naše Podjune. — Prijatelj iz velikovške okolice nam je vposlal tako romarsko sliko z Lisne in pomenljivo dostavil, naj bi vsak koroški Slovenec vsaj enkrat priromal k temu biseru vrh podjunske „gore“ in v krasni cerkvi pomolil za svoj osebni in svojega naroda blagor.

Zimska pomožna akcija za novo leto je otvorjena z mesecem septembrom. Sredstva za pomoč potrebnim se bodo zbirala potom cestnih zbirk ter prostovoljnih darov od zaslužka, plače i. dr.

Prijava prireditve. Pokr. propagandni vodja Drumb1 je sporazumno s pokr. vodjem odredil, da je treba prijaviti vse prireditve (razstave, sestanke, zborovanja, apele, koncerte i. dr.) pristojnemu krajevemu vodstvu nar. soc. stranke vsaj do 20. vsakega predmeseca, prireditve okrožnega značaja pa v istem terminu okrožnemu vodstvu stranke. Predložiti je treba tudi lepake, sporede ali vabila, če se uporabljajo pri prireditvi. Izvzete so od prijave cerkvene prireditve.

Služkinje, ki zapuščajo svojo dose-danjo službo sporazumno z delodajalcem oz. s pristankom pristojnega delovnega urada, smejo nastopiti v družinah, kjer so otroci pod 14 let, službo tudi brez dovoljenja delovnega urada. Dovoljenje ni potrebno tudi v slučajih, če se nastopi tovrstna služba v drugem kraju.

Utisi iz Nizozemske in Belgije.

Prijatelj našega lista nam je poslal pismo rojaka-vojaka, v katerem leta opisuje svoje vtise iz Belgije in Nizozemske in ki se med drugim glasi: „...Prepotoval sem Belgijo in Nizozemsko. Nizozemska je dežela prekopov in vodnih poti. Mesta so majhna, hiše vse prtiljične. Tu so hiše res hišice. Posebej me je iznenadila snaga na ulicah in na trgih. In še številni kolesarji. Celo šolarji se vozijo po večini v šolo s kolesi. Ceste in poti so vse betonirane ali asfaltirane. Če ne, bi v deževju ne mogel nikamor, ker je zemlja ilovnata in glinasta. Kamnov kot pri nas na Nizozemskem sploh ne poznajo. Tudi vasi tukaj ni. Kmetije ležijo posamič raztresene in so obdane z zidom; zadaj pa so jim priključene farme za perutnino. Tako lepih, čisto belih petelinov in kur še nisem videl nikjer. Vmes med kmetije so posejane mlekarne, kjer molžejo in kamor se vozijo zvečer na pri nas popolnoma neznanih vozovih. — Vse drugačno sliko pa nudi Belgija. Tukaj je nered in gospoduje povsod nesnaga. Družinsko življenje se v veliki meri odigrava kar na cesti. Možje, žene in otroci počepajo in ležijo na cesti in treba je presneto paziti, da koga ne pohodiš. Tako ni samo na deželi, ampak tudi v našem mestu, ki šteje 18.000 prebivalcev. Ljudje so revni, pečajo se ali s poljedelstvom ali pa so zaposleni v premogokopih. Delavske plače so nizke. Sedaj so številni brezposelni prideleni popravam cest, letališč i. t. d. in zelo lepo prislužijo. Živila so cenejša ko pri nas, vendar s tukajšnjimi plačami mnogo predraga. Trgovine ne poznajo predpisanega poslovnega časa in lahko nakupuješ tudi ob desetih zvečer. Gostiln je izredno veliko, točijo pa največ samo pivo. Žganja v gostilni nisem dobil ne v Belgiji in ne na Nizozemskem. Tudi vina ne pijejo mnogo. — Posebnost so belgijski vozovi. So samo dvokolesni in sličejo našim garam. Konji se vpregajo drug za drugim. Delo na polju opravlja večinoma motor. V Belgiji sadijo zelo veliko sladkorne pese in cikoriije. — Vojna je šla preko teh pokrajin z hitrostjo nevihte. Sledovi se poznajo še tu pa tam, bodo pa kmalu izginili, ker se vse povsod dela in popravlja. Sedaj šele vem, kaj pomenijo NSKK, NSFK, SA, SS, NSV in druge formacije, ki so bile vse pritegnjene. Pionirji pa so v par urah postavili železne mostove, ki lahko premorejo 20 t teže. Še mnogo bi Ti rad povedal, pa morda utegnem prihodnjič. Tvoj ...

Ferlach — Borovlje (Nov gozdarski urad). S 1. septembrom se nahaja tukaj državni gozdarski urad in sicer za sodne okraje Borovlje, Dobrla ves, Železna Kapla in za občine Rožek južno od Drave, Ledenice in št. Jakob v Rožu. Gozdni posestniki omenjenih krajev se bodo torej odslej v vseh gozdarskih zadevah obračali lèsem.

Občine Loga ves, Lipa, Kostanje in kraji rožeške občine, ležeči na levem bregu Drave, imajo svoj novi gozdarski urad ne več v Beljaku, marveč v Celovcu. Naj gospodarji to spremembo, ki je stopila v veljavo s 1. septembrom, uvažujejo!

Achomitz — Zahomc. Stare korenine umirajo! Doslej smo mislili, da so obsojeni na prezgodnjo smrt samo naši gospodarji, ki so ostali doma, ne pa oni, ki so morali v svet s trebuhom za kruhom. Sedaj pa je došla vest, da je v Trstu umrl naš rojak Pipov Fronc, obče znani trgovec Franc Wiegeler. Pipov Fronc spada med tiste naše rojake, ki tudi v tujini niso pozabili svoje materne besede in svojega Zahomca. V tržaški koloniji Zahomčanov je bil najbolj vnet in najbolj delaven. Čisto mlad je prišel kot trgovski vajenec k svojemu stricu v Trst, a že drugo leto je prevzel samostojno filijalko od svojega strica. Pridno je potem gospodaril, da je pripra-

vil svoji družini veliko premoženje. Pomagal pa je tudi mlajšim Zahomčanom, ki so prišli za njim v Trst in bil vsem vse svoje življenje iskren prijatelj in predvsem dober svetovalec. Svoje počitnice je najraje preživljal na zahomski planini ali pri svojem rojaku-trgovcu v št. Rupertu pri Celovcu. Od tam so tudi prihajali naši Tržačani na kratke obiske v svoj ljubljani Zahomc, ki jih je vedno sprejel s slovansko gostoljubnostjo. Posebno pri srcu pa je bil vsem Pipov Fronc zaradi svojega veselega značaja in svoje domačnosti. Z njim je izgubil Zahomc spet enega svojih starih plemenitih mož, kot so bili Rihtik, Križlč, Abuja in Petrč. Naj bo Pipovemu Froncu tudi tuja zemlja lahka! N. p. v. m.

Ferlach — Borovlje. (Smrti.) Dne 22. m. m. smo pokopali 81 letno Marijo Waldhauser, vdovo po mojstru puškarske zadrage. — V celovski bolnici je po težki operaciji umrl 45 letni Matevž Poganič. — Na boroveljskih Rutah je zatislil za vedno oči Nikolaj Huss, pd. Ogriz. Dosegel je lepo starost 88 let.

Nezgoda z motorjem. V petek m. m. je vozil zidar Nac Worenz iz Podgorij v Rožu na cesti proti Wernbergu. Nasprotni mu pride na kolesu 64 letni gostilničar Tomaž Romauch. Vozača zadena drug v drugega, pri padcu se je Romauch nevarno ranil na glavi, Worenz pa je zadobil lažje poškodbe.

Koroški drobiž. Na novo nakaznico za obleke se oddajajo s 1. sept. tudi šivalne potrebščine. — Novec za 10 pf je po nepredvidnosti požrl 4 letni Oto Prevalnik v Pliberku in je moral v celovško bolnico. — Otroci iz Djekš, Vovbr, Kazaz, Trušenj in Sinče vesi, ki bivajo v Bavarski, se sredi tega meseca vrnejo domov, nakar gre drugi otroški transport v Württemberg. — S kolesom se je težko ponesrečil zidar Pavel Coffl iz Sel. — Na Brnci so minulo nedeljo otvorili novo poslopje za otroški vrtec. S tem je v deželi 73 trajnih in 144 poletnih vrtecev s skupno 7800 otroki. Izdatkov zanje je bilo doslej okroglo 2 in pol milijona mark. — V Glinjah je umrla 76 letna puškarska vdova Marija Perkonig.

Naša prosveta

Spoštuj očeta in mater ...

Kako razsežno je kraljestvo človekove svobodne volje! Po mili volji si lahko vsakdo izbira svoj življenjski poklic. Kjerkoli hoče, si lahko postavi svoj dom. Svojo državljansko pripadnost si zamore določati sam vsaj do gotove meje. Prostovoljno se more odločiti za to ali drugo veroizpoved. Še svojega Boga sme poljubno zatajiti in zavreči. In so bili časi in so kraji, kjer je ljudem dovoljena brezmejna tozadevna svoboda, da se je smejo posluževati tudi v lastno škodo in propast. So spet časi in kraji, ki zlorabo svobodne volje pod državnim zakonom kaznujejo.

Vendar nečesa človek kljub svoji svobodni volji ne more izbirati: svoje zibelke in svojega jezika, ali boljše: svoje družine in svojega naroda. Kdo more določiti, v kateri družini bi rad bil rojen in katerih starišev otrok bi hotel biti? Kdo na svetu je že izbiral narod, v katerega bi hotel biti vrojen? Sin si kmečkih starišev, oče ti je kmet, mati kmetica, oba si služita kruh s svojimi pridnimi rokami in ob dobroti te božje narave. Tvoj oče in mati sta morda delavska ali rokodelca in morata svojo skrb za vsakdanji kruhek še podvojiti, da ga je dovolj i za te i za tvoje brate in sestre. Tvoj oče spet je premožen posestnik, morda meščan, in njegovo premoženje ti omogoča življenje v brezskrbnosti, smeš se šolati in še v tvojem poklicu ti je dovoljen očetov primatek.

Tvoj narod je slovenski narod. Prva beseda ob tvoji zibelki je bila slovenska beseda, prva mamina pesem slovenska, prva mamina molitev slovenska. Slovenska zgodovina je tvoja zgodovina, slovenska kultura tvoja kultura. —

Drugi so Nemci, Italijani, Rusi, tudi oni niso izbirali naroda, v katerega so bili vrojeni. Nobeden ni mogel izbirati materne besede, narodne zgodovine in kulture.

Kaj je smisel tega navidezno vsaj tako preprostega zakona? Glavni smisel je nedvomno v tem, da sta družina in narod pred poedinim človekom in da je posameznik samo njun člen ali ud. Družina in narod sta pred poedinim. Tvoja družina in tvoj narod sta bila pred tvojim rojstvom in bosta tudi po tvoji smrti. Ti si le mala vejica ali neznamen listič na deblu obeh naravnih občestev.

Ta preprosti naravni paragraf je upravičeno veličasten po svoji brezpogovornosti. Kraljestvo duha se pokorava človekovi svobodni volji. Kar je na svetu kulture, umetnosti in znanosti, je plod človeškega uma. Kar je na svetu držav, organizacij, gospodarskih tvorb in sistemov, so uspeh človeškega truda. Ustvarila jih je človekova slava za redom, varnostjo, mirom in srečo. Lahko bi tudi ne bile ali bi bile lahko drugačne, kakršne se. Toliko naravnih zakonov zamore človeški um do pičice doznati in razložiti. Nevidni Gospodar dovoljuje premnogo človekovo samolastnost in samostojnost in še korekturo v svoji skrivnostni delavnici. Človeku dovoljuje vpogled v tajnost svojega ustvarjanja, ohranjanja in snovanja. Še sam se Bog ne vsiljuje nikomur in mirno dopušča, da ga ta ali oni sramoti ali celo taji. Pridržal pa si je družino in narod in uvršča poedine ljudi po lastni vzvišeni volji v obe naravni občestvi.

Kako velika je vloga družine in naroda v človekovem življenju! Desetletje, dva in tri je poedinec kakor v naročju svoje družine, prepuščen njeni oskrbi in njeni vzgoji. Vse svoje življenje ostaja v svoji narodni družini in le-ta mu posreduje kulturnost njegovega duha ter mu stavlja za vrhovni cilj njegovega udejstvovanja narodno blaginjo in narodno čast. Iz silne povezanosti vsakogar z družino in narodom izhaja zapoved spoštovanja družine in naroda. To spoštovanje je spričo navedenih dejstev samoobsebi izmevno. Vendar ga božji zakon še izrecno sankcionira, ko zapoveduje spoštovanje očeta in matere. Kot plačilo za izpolnjevanje naravnega zakona in božjega naročila obliubuje božji paragraf celo še svetno dobrobit.

Spoštuj očeta in mater... Spoštuj očetovo in materno ime, njunega duha in njuno vzgojo, njuno poštenje in zvestobo, njune vzore in besedo! Tako boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji. Kdor ima dober pogled za življenje in njega prilike, bo našel tisoče dokazov za veličastno resnost družinske zapovedi in za zajamčeno resničnost njene obljube. S spoštovanjem starišev in z narodno zvestobo se družiti vzravnost značaja, poštenje ter zvestoba ljudem in Bogu. Čim težje je spoštovanje, tem večji je blagoslov! Tudi o tem priča življenje v neštetihih slučajih.

Učimo se iz življenja! Zaslutili in zaznali bomo za njega naravne in nadnaravne zakone, ki so fundament vsega žitja in bitja na tem svetu. V njem bomo zazrli še uzakonjeno ljubezen in zvestobo do družine in naroda, v katerih okrilju sta naša zibelka in naša krsta. In ne bomo več nevedni in neverni, marveč verni in zavedni!

Pomanjkljivo gospodarjenje je vzrok za prisilno predajo posestva. Možnost prisilno predaje posestva zaradi slabega gospodarjenja je predvidena že v uredbi za obstoj poljedelstva iz leta 1937 in sicer za slučaj, da kmet ne gospodari tako, kot zahtevajo vojno-gospodarske odredbe. Sedaj v vojni se izvajajo seveda zelo strogo in je pred kratkim okrožno sodišče Heinfeld odločilo, da je na podlagi te uredbe možna predaja posestva tudi tedaj, če kmet nima krivde za pomanjkljivo gospodarjenje.

Nase gospodarstvo

Če mali posestniki ali kmetijski delavci prikupijo kos zemljišča, ki ne presega vrednosti 2000 RM in bo služilo kmetijskim svrham, so oproščeni davka in doklad na nakup zemljišča. Glavni predpogoj je, da posestvo pred nakupom ni dedna kmetija.

Na Solnograškem obstoja v okvirju tržne organizacije za kmetijstvo posebno razsodišče, ki se je v prvem letu svojega obstoja jako dobro obneslo. 61 krat je stopilo v akcijo. V 38 razpravah se je bavilo z različnimi vprašanji trga za mleko in mast, v 19 slučajih je razsodilo v sporih na živinskem trgu, 4 krat pa je odločalo na žitnem trgu.

Prenakazitev denarnih prihrankov poljskih delavcev v Generalno gubernijo. Gospodarji smejo odslej za delavce iz bivše Poljske prenakazati v njihovo domovino prihranke iz leta 1939 in za letošnji januarij in februarij in sicer brez dovoljenja deviznega urada. Vendar pa je potrebno potrdilo delovnega urada za dobo zaposlitve in o višini prenakazitve. Poljedelski delavci smejo prenakazati največ 25 RM na mesec. Pri delovnem uradu se dobi tudi potrebna poštna nakaznica.

Na vse čebelarje je izdal deželni kmečki vodja poziv, naj po možnosti kljub slabi letini oddajo predvidene tri kilograma od panja. Tako pomagajo zagotoviti prehrano naroda.

Silaža koruznih storžev. Posprava koruze da ogromno dela. Zato so marsikje opustili saditev, drugod spet so spoznali v koruzi važno krmo za svinje in sicer jo oberejo, čim je postalo zrno mlečno in vse skupaj zrežejo na rezalnem stroju. Mešani z mlado travo so ensilirani koruzni storži sijajna krma za svinje in vsebujejo 21% več hranilnih snovi ko navadni krompir. Tudi koruzna slama je v tem času najbolj redilna.

Kmalu bomo spravljali krompir! Že sedaj mislimo, kako bomo to važno delo čimprej opravili. Že sedaj je treba pripraviti v kletih potrebno slamo, da krompir po zimi ne zmrzuje. S slamo pri tem ne štedimo! Trganje krompirjeveke z roko je prepočasno in stane veliko truda. Zato zelenje pokosimo in ga potem posušimo po možnosti na kakem travniku. Dobro ga uporabimo za steljo ali pa ga oddamo v industrijske svrhe (Zellwolle). Najbolj hitro gre seveda delo s strojem. Če ga imamo, ga posodimo po možnosti tudi sosedu, ki je v skrbeh, kako bo opravil dolgoletno delo.

Pogodbe za pitanje svinj za leto 1941. Kakor zadnja leta so tudi za prihodnje leto predvidene pogodbe za pitanje svinj. Kmet, ki sklene pogodbo, mora v gotovih časovnih razdajih oddati pitane svinje s 110 kg žive teže. Zato dobi za vsako svinjo 200 kg ječmena in 175 kg sladkornih zrezkov. Kdor hoče napraviti pogodbo, se obrne na svojega občinskega kmečkega vodjo.

Kaj je kompost? Povsod je dovolj odpadkov, ki nam lahko služijo za dodatni gnoj. Cestno blato, blato iz jarkov, luž, napajalnikov za živino, zidni omet, smeti z dvorišča, plevel, odpadki zelenjave in slično. Vse to spravljamo na kup, od časa do časa polijemo z gnojnico ali zmešamo s stranišnikom. Vsakega pol leta kup premeščemo in premešamo. Najkasneje v dveh ali celo že v enem letu je mešanec gotov in je pripraven za gnojenje.

In kaj je zeleno gnojenje? Zeleno gnojenje izvedemo tako, da posejemo na njivo rastline, ki zbirajo dušik iz zraka. Ko dorastejo, jih pokopljemo. Take rastline so volčji bob, rdeča detelja ali inkarnatka, grah in grašica. Z zelenim gnojenjem spravimo v zemljo mnogo organske snovi, ki boljša zemljo in izdatno hrani naše kulturne rastline.

Hoffmanove kapljice. Na kocko sladkorja kani 10 do 15 kapljic in použij sladkor. To storiš lahko večkrat na dan. Učinkuje proti slabostim in vrtočlavostim.

Zanimivosti iz vsega sveta.

Poslednji glagoljaši.

Ko so bili pred dobrimi tisoč leti pregnani Ciril in Metodovi učenci iz Velike Moravske in slovenske Panonije, so našli med južnimi Slovani gostoljubno zavetišče. Svoje apostolsko in staroslovensko književno delo so sedaj nadaljevali v Bolgariji, Makedoniji in Hrvatskem Primorju. Svoje knjige so pisali z glagolico, ki je bila plod Cirilovega uma. Je pa to sicer komplicirana, a obenem ena najdovršenejših pisav oziroma abeced. Glagolico je nadomestila kmalu precej lažja cirilica (pomotoma tako imenovana), katero uporabljajo še dandanes Rusi, Ukrajinci, ter Srbi in Bolgari. Le v Hrvatskem Primorju, v nekaterih vaseh Dalmacije in Istre, se je glagolica in slovensko bogoslužje ohranilo prav do današnjih dni. Tod so jo skrbno negovali in čuvali popi — glagoljaši skozi tisočletje.

Od skoro štiri sto milijonov katolčanov na svetu, nobenemu narodu ni uspelo, da bi dosegel in očeval privilegij kot so ga ohranili Hrvati — glagoljaši, da se namreč lahko v cerkvi pri božji službi poslužujejo svojega narodnega jezika. Ta redki privilegij v zgodovini katoliške cerkve je bil podeljen Hrvatom zaradi posebnih razlogov in zaslug in vsi znameniti papeži kakor Hadrijan II., ki jo je prvi odobrili, nato Inocenc IV., Benedikt XIV., Leon XIII. in Pij XI. so bili zaščitniki glagolice in slovenskega bogoslužja.

Glagolica in glagoljaši pa so imeli tudi vedno mnogo nasprotnikov. Še pred petdesetimi leti so morali voditi hudo borbo proti avstrijskim oblastem, ki so hotele glagolico zatreti. Toda narodni duhovniki so jo neustrašeno branili v zavesti, da služijo s tem interesom cerkve in vere in ne na vse zadnje, ker so vedeli, da je ona najmočnejša obramba slovanske narodnosti na njeni zapadni meji in v ogroženih krajih ter najbogatejših vrelcih hrvatske zavesti in prosvitljenosti.

Nedavno je praznoval eden od najbolj zaslužnih duhovnikov — glagoljašev Vinko Permuda svojo sedemdesetletno življenja. Ob tej priliki so hrvatski listi ugotovili, da stari navdušeni duhovniki — pristaši glagolice in slovenskega bogoslužja počasi izumirajo in da jih je vedno manj. Zagrebška „Istra“ pa je ob tej priliki prinesla uvodnik pod značilnim naslovom „Poslednji glagoljaši“.

Besarabski Nemci, ki po sporazumu med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo zapuščajo Besarabijo, bodo delno potovali tudi skozi Jugoslavijo. V ta namen bosta organizirana dva prehodna taborišča, kjer si bodo izseljenci odpočili in od koder bodo odpravljeni v Nemčijo. En takšen tabor bo v Prahovem na bolgarski meji, drugi pa v Zemunu. Nemška narodna skupina v Jugoslaviji je bila po svojem voditelju pozvana, da sodeluje pri organizaciji pomoči izseljencem, ki je že določil

poverjenike za oba taborišča, za prehrano in žensko pomožno službo.

Britanska Somalija, katero so nedavno zasedle italijanske čete, obsega 176.000 kvadratnih kilometrov. Prebivalcev ima 350.000, ki so deloma še nomadi. Za Anglijo je imela ta dežela vojaški pomen, pa tudi njenega gospodarskega pomena ni podcenjevati. Najbolj razširjena je živinoreja. Dežela ima kak poldrug milijon kamel, 3 milijone ovac, 2 milj. koz, 40.000 glav goveje živine. Izvažata največ kože, živino, gumi arabicum, surovo maslo in sol. Bodočnost ima tudi ribarstvo. Britanska Somalija pripada Angliji od leta 1884. Takrat je izbruhnila v Egiptu vstaja. Ko je vlada umaknila čete iz Somalije, je Anglija izrabila položaj in deželo zasedla.

Prvi parnik je naredil španski mehanik in častnik vojne mornarice Blasco de Garay, ki je 17. junija 1543 kazal svojo novo ladjo cesarju Karlu V. Trdil je, da njegovo ladjo žene para. Preizkušnja je uspela in model njegove ladje je bil razstavljen pred stolnico v Barceloni. Sodobniki tega prvega izumitelja parnika in stvar niso verjeli in so ga imeli za goljufa.

Gutenbergova razstava v Moskvi. V Moskvi so otvorili veliko razstavo, ki je posvečena Gutenbergu in njegovim prvim sodelavcem. Razstavljeni so cela vrsta knjig, ki so bile tiskane v prvi dobi tiskarstva, med njimi Sveto pismo „Apostol“, ki ga je natisnil prvi ruski tiskar Ivan Fedorov, ter vrsta drugih knjig iz prvih časov tiska, ki imajo danes nekatere že izredno veliko vrednost.

V makedonskem mestu Veriji so našli 38 grobnic iz let 300 do 250 pr. Kr. Najdbi teh grobov pripisujejo veliko vrednost, ker je ravno iz te dobe ohranjenih zelo malo grobov in sarkofagov. V notranjosti sarkofagov so našli številne predmete nakita, bisernih oglic, srebrnih uhanov ter mnogo drugih dragocenosti. V nekem sarkofagu so našli stekleničico za dišave, ki je več kot dve tisočletji ohranila svoj duh. Nagrobne plošče krasijo mojstrski portreti pokopanih.

V Španiji na vso moč popravljajo razdejanja, ki jih je povzročila državljanska vojna. V mestu Teruel, ki je bilo skoro vso porušeno, bo skoro dovršenih 1500 novih hiš. Velika gradbena živahnost vlada tudi v Tortosi. Oviedo in druga mesta, ki so jih imeli zasedena republikanci, imajo podobne gradbene načrte; mesta pa, ki so ušla strahotam vojne, kot Salamanka, bodo popolnoma obnovljena. V bližini Madrida so zgradili celo novo predmestje na ozemlju, kjer so nekdanj divjali najhujši boji. Postavljenih je že 700 hiš, v katerih stanuje nad 5000 ljudi.

Urednik: Dkfm. Vinko Zwitter, Klagenfurt, Achatelgasse 7. — **Založnik:** Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — **Tiskarna** J. Leon sen., Klagenfurt, Domgasse 17. Veljavna je inseratna tarifa 1.

Vsem sorodnikom in znancem javljamo žalostno vest, da nas je za vedno zapustil naš nadvse ljubljeni soprog, oče in stric, gospod

Franc Wiegele

trgovec v Trstu

Nepozabnega pokojnika smo izročili dne 21. avgusta ob 16. uri pri Sv. Anji v Trstu materi zemlji.

Ohranimo pokojnika v lepem spominu!

Trst — Zahomc — Beograd, v avgusta 1940.

Žalujoci:

Marija **Nanci in Giovanin** **Marija Wiegele**
soproga sinova sestra
trgovec Janez Wiegele in dr. Zdravko Wiegele
brata